

O'QUVCHILARINI O'QISHGA NISBATAN HOHISH VA ISTAKLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI

Baxramova Dilobar Xusanovna

*Toshkent shahar Yunusobod tumani MMTB tasarrufidagi 354-sonli
umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi*

Annotatsiya. Tan olish kerak, maktab ko'ngilochar muassasa emas. Bolalar bog'chasidan farqli ravishda bu yerda bolani ovqatni oxirigacha yeb qo'yganligi yoki uxlagani uchun maqtashmaydi ham. Bolalar maktabga bilim olish uchun boradi va bu jarayon ko'chada o'ynash yoki multfilm tomosha qilish kabi maroqli emas.

Kalit so'zlar: idrok,xotira, korreksiya,savodxonligi, Interaktiv o'quv dasturlari, ijodiy fikrlash,ruhiy holat

KIRISH

Agar farzandingiz o'qishni istamasligini ma'lum qilsa, buning sabablarini aniqlab, muammo yechimini topishga harakat qilishingiz lozim. Axir bola uchun hech narsaning qizig'i bo'lmasligi mumkin emas. Uning maktabdan tashqari biror qiziqarli mashg'ulotini aniqlang va uni maktab fanlari bilan bog'lang.Masalan, o'g'il bola kompyuter o'yinlariga qiziqsa, uni dasturlashga qiziqtirish, modaga qiziqqan qizlarni esa o'z "modalar jurnali"ni yaratishga qiziqtirish mumkin. Bu orqali qizlarda tasviriy san'atga, qolaversa, savodxonlikka bo'lgan qiziqishni oshirish mumkin. Axir jurnallarda bexato yozish talab etiladi.O'qishni istamaslikning yana bir sababi ma'lumotlarni o'zlashtirishdagi qiyinchilik bo'lishi mumkin. Agar bola darslarda gap nima haqida borayotganligini tushunmasa, u zerikish, noqulaylikni his qiladi. Shu sababdan ma'lum bir fanni ham yoqtirmay qoladi!

Bu vaziyatni uning o'qituvchisi bilan muhokama qilib ko'ring. Qo'shimcha mashg'ulotlar uchun repetitor xizmatidan foydalanishingiz ham mumkin. O'quv jarayoniga qiziqishning yo'qolishiga buning aksi — bilimlarning juda oson o'zlashtirilishi ham sabab bo'lishi mumkin. Masalan, birinchi sinfga o'qishni bilib borgan bolalar tengdoshlarining harf o'rganishidan zerikishi mumkin. U qiziqishini butunlay yo'qotmasligi uchun turli foydali mashg'ulotlar, klub va to'garaklarga yo'naltirish lozim. Asosiy qoidaga amal qiling — hech qachon bolani kamsitmang! Agar bola o'qishni istamasa bu uni dangasa, bilmasvoy kabi so'zlar bilan kamsitishga asos bo'la olmaydi. Bolaning o'ziga xos jihatlarini e'tiborga olib, uni qo'llab-quvvatlabgina o'qishga bo'lgan qiziqishini qaytarish mumkin.

Dunyo rivojlanishining asosiy tendensiyalari orasida axborotlashgan jamiyatga o'tish muhim vazifa, ya'ni jamiyatning barcha jabhalarida media vositalarining ta'siri dolzarb muammo sanaladi. Yevropa Ittifoqi Parlament Assambleyasining qonunchilik yig'ilishi tavsiyasiga binoan dasturiy vositalarning ishlab chiqarilishi yoshlar va kattalarning mediakompetentligi shakllanishiga turtki bo'ladi, shuningdek, zamonaviy jamiyatning media madaniyatiga ta'sir etadigan ajralmas omil sifatida qaraladi. Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) oxiriga kelib, bolada aqliy faoliyatning ixtiyoriy shakllari rivojlana boshlaydi. U allaqachon ob'ektlarni tekshirishni biladi, maqsadli kuzatishni o'tkaza oladi, ixtiyoriy diqqat paydo bo'ladi va buning natijasida ixtiyoriy xotira elementlari paydo bo'ladi. Ixtiyoriy xotira bola mustaqil ravishda maqsad qo'ygan holatlarda o'zini namoyon qiladi: eslab qolish va eslash. Aytish mumkinki, ixtiyoriy xotiraning rivojlanishi bola mustaqil ravishda yodlash vazifasini aniqlagan paytdan boshlanadi. Bolaning eslab qolish istagi har tomonlama rag'batlantirilishi kerak, bu nafaqat xotirani, balki boshqa kognitiv qobiliyatlarni ham muvaffaqiyatli rivojlantirishning kalitidir: idrok, e'tibor, tafakkur, tasavvur. Ixtiyoriy xotiraning paydo bo'lishi madaniy (vositachi) xotiraning rivojlanishiga yordam beradi - yodlashning eng samarali shakli. Ushbu (ideal cheksiz) yo'lning dastlabki qadamlari yodlangan materialning

xususiyatlari bilan belgilanadi: yorqinlik, mavjudlik, g'ayrioddiylik, ravshanlik va boshqalar. Keyinchalik, bola tasniflash va guruhlash kabi usullardan foydalangan holda xotirasini mustahkamlashga qodir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

O'yin asosidagi ta'lim metodlarining samaradorligi haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud. Bruner, Piaget, va Vygotsky kabi olimlarning ishlari bu sohadagi asosiy nazariyalar va metodlarni shakllantiradi. Ushbu metodlar o'quvchilarning o'zaro hamkorligini, ijodiy fikrlashini va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Multimedia vositalaridan foydalanishning ta'limdagi ahamiyati Jonassen va Papert kabi olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Ular kompyuter texnologiyalari va multimedia vositalarining o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini, shuningdek, ta'lim jarayonida qo'l keladigan boshqa mahoratlarni rivojlantirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydilar.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

O'yinlar o'quvchilarda motivatsiya va energiyani oshirishga yordam beradi. Misol uchun, matematika darslarida o'lchovlar, kublarni yig'ish, grafiklar va boshqa konseptlarni o'rganish uchun interaktiv o'yinlar ishlatish mumkin. Bu o'yinlar o'quvchilarning matematikaga bo'lgan qiziqishini oshirishda va misollar bo'yicha o'z nazariyasini amalga oshirishda yordam beradi. Bolalarni maktabga psixologik tayyorlash ko'p qirrali jarayon bo'lib, u ta'lim psixologiyasida katta e'tiborni tortdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kognitiv, hissiy va ijtimoiy ko'nikmalarni erta rivojlantirish bolaning rasmiy ta'limga muvaffaqiyatli moslashishi uchun juda muhimdir. Kognitiv tayyorgarlik, asosiy savodxonlik va hisoblash kabi ko'nikmalarni o'z ichiga olgan holda, akademik muvaffaqiyat uchun asosdir.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ushbu sohalarga qaratilgan erta aralashuvlar keyingi maktabda ishlashning yaxshilanishiga olib kelishi mumkin. Masalan, maktabga borishdan oldin o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda

maqsadli yordam olgan bolalar keyingi yillarda savodxonlik ko'rsatkichlarini ko'rsatadi.

Hissiy tayyorgarlik bolaning his-tuyg'ularini boshqarish va yangi maktab muhitiga dosh berish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Tibbiy muolajalarga psixologik tayyorgarlikni o'rganuvchi tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bunday tayyorgarlik bolalardagi tashvishlarni kamaytirishda samarali bo'lib, shunga o'xshash yondashuvlar maktab bilan bog'liq tashvishlarni engillashtirishda foydali bo'lishi mumkinligini ko'rsatdi. Bundan tashqari, rivojlanishida nuqsonlari bo'lgan bolalar ustida olib borilgan tadqiqotlar ijobiy hissiy reaksiyalarni rivojlantirishda moslashtirilgan psixologik tayyorgarlik muhimligini ta'kidlaydi.

Ijtimoiy kompetentsiya, shu jumladan tengdoshlar va o'qituvchilar bilan ijobiy munosabatda bo'lish qobiliyati yana bir muhim komponent hisoblanadi. Ushbu ko'nikmalarning erta bolalik davrida rivojlanishi yaxshiroq ijtimoiy integratsiya va akademik muvaffaqiyat bilan bog'liq. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan dasturlar sinfdagi xatti-harakatlar va tengdoshlar bilan munosabatlarni yaxshilash bilan bog'liq. Bundan tashqari, o'z-o'zini tartibga solishning roli - o'z xatti-harakatlarini, his-tuyg'ularini va fikrlarini nazorat qilish qobiliyati - muhim ahamiyatga ega. O'z-o'zini boshqarish qobiliyatlari yaxshi rivojlangan bolalar sinf qoidalariga rioya qilish va o'quv faoliyati bilan shug'ullanish uchun yaxshi jihozlangan. O'z-o'zini tartibga solishni kuchaytirishga qaratilgan tadbirlar o'quv natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi ko'rsatilgan. Bolalarni maktabga tayyorlash, kognitiv, hissiy, ijtimoiy va o'z-o'zini tartibga solish sohalarini hal qilishda muammosiz o'tishni osonlashtirish va uzoq muddatli akademik muvaffaqiyatga erishish uchun kompleks yondashuv muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu tadqiqot bolalarni maktabga tayyorlash uchun zarur bo'lgan psixologik xususiyatlarni o'rganish uchun aralash usullardan foydalanadi. Tadqiqot maktabga tayyorgarlikka ta'sir etuvchi omillarni har tomonlama tushunish uchun miqdoriy va sifat komponentlarini o'z ichiga oladi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini oshirishga o'yin va multimedia vositalaridan foydalanish metodlari ilmiy ahamiyatga ega. Bu vositalar o'quvchilarning qiziqishlarini o'zgartirishi, darsni qiziqarli va samarali bo'lishiga xizmat qiladi. O'yinlar, o'quvchilarga amaliy faoliyatiga asoslangan mashqlar yordamida ma'lumotlarni tez va oson o'rganish, idrok etish imkonini beradi. O'yinlar motivatsiya va qiziqishni oshirish uchun ideal vositalardir. Misol uchun, interaktiv o'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshirishi va sababli o'qishni ham ko'proq yoqtirishiga olib keladi. Multimedia vositalar esa o'qituvchi va o'quvchilar uchun ma'lumotlarni vizual tarzda taqdim etish imkonini beradi. Bu tarzda taqdim etish o'quvchilarga ma'lumotlarini vizual ravishda ko'rib chiqishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Papert, S. A. (2020). *Mindstorms: Children, computers, and powerful ideas*. Basic books.
2. Jonassen, D. H. (2000). *Computers as mindtools for schools: Engaging critical thinking. (No Title)*.
3. Maqsudov, U. B. Q., & Rahmonova, R. Z. (2022). **TA'LIM JARAYONIDA**

MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYALARINING ISTIQBOLLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1166-1173.